

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку
керівників та фахівців соціальної сфери

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
16 грудня 2024 року**

ОДЕСА

УДК: 371.013+378(01)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №7 від 26 грудня 2024 р.)*

Рецензенти:

Фурман Анатолій Анатолійович - доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту гуманітарних наук Національного університету "Одеська політехніка"

Пєнов Вадим Васильович - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізіології здоров'я і безпеки людини та природничої освіти Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у закладах освіти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2024. 208 с.

До збірника ввійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції, присвяченої різним аспектам організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, підготовці фахівців соціономічної сфери у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

2. Тумбрукакі А. В. Використання можливостей штучного інтелекту в контексті реалізації проєктного навчання майбутніх учителів математики // Global science: prospects and innovations. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2024. Pp. 336-343.

3. Штучний інтелект в освітніх галузях (мовно-літературна та математична освітні галузі). Навчально-методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського) рівнів вищої педагогічної освіти, науково-педагогічних працівників закладів вищої педагогічної освіти та педагогічних кадрів закладів загальної середньої освіти/ Укладачі: Собченко Т.М., Доценко С.О., Боярська-Хоменко А.В. 2023. Харків. ХНПУ імені Г.С. Сковороди. 76 с.

УЛЬЯНОВА Тетяна Юріївна

ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Система освіти повинна сприяти гармонійному розвитку людини, розкривати весь її творчий потенціал, ставати фундаментом актуалізованої особистості і фахівця, оскільки вона формує базу для розвитку інтелектуальних, моральних, емоційних і фізичних якостей людини. Гармонійний розвиток людини включає не лише здобуття знань, але й формування здорових звичок, розвитку критичного мислення, соціальних навичок, емоційного інтелекту та особистої відповідальності. Задача системи освіти – забезпечити ці аспекти та допомогти людині стати збалансованою, адаптованою до змінного світу особистістю. Окрім формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, під час навчання з використанням сучасних методів та інструментів у здобувачів вищої освіти формуються і розвиваються гнучкі навички (soft skills), такі як: навички командної роботи та ведення переговорів, креативного та критичного мислення, цифрові та комунікаційні навички, навички прийняття рішень тощо [5].

Для цього сучасна освіта широко використовує тренінг як ефективний метод навчання, який активно застосовується в різних освітніх контекстах для розвитку конкретних навичок, здібностей і поведінкових патернів. Цей інтерактивний підхід передбачає активну участь учасників через практичні завдання, рольові ігри, дискусії, вправи та інші методи, що сприяють глибокому засвоєнню матеріалу [1].

Це повідомлення направлено на висвітлення переваг застосування психологічного тренінгу під час підготовки майбутніх психологів – здобувачів

другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія ОПП «Прикладна і практична психологія» соціально-гуманітарного факультету Університету Ушинського в межах дисципліни «Психологічний тренінг як метод практичної психології».

Вивчення дисципліни допоможе здобувачам освіти сформувати практичні навички роботи з групою та розвинути якості особисті, необхідні в роботі психолога-практика.

Метою навчальної дисципліни є створення умов для здобуття магістрантами практичних навичок в галузі організації та проведення психологічного тренінгу, розробки, організації та реалізації власної тренінгової програми. Завданнями навчальної дисципліни є формування у магістрантів уявлення про наукові методи застосування технік групової психологічної роботи, засвоєння знань про структуру та процедури психологічного тренінгу, розвиток навичок планування та розробки програм тренінгів, а також практичного розв'язання завдань, пов'язаних із проведенням психологічних тренінгів. Крім того, дисципліна має на меті закріплення практичних знань щодо організації та проведення психологічного тренінгу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має засвоїти методологічні та теоретичні засади групової психологічної роботи, розуміти етапи розвитку тренінгових груп, особливості їхньої динаміки та основні методи психологічного тренінгу. Магістрант повинен вміти аналізувати, синтезувати, осмислювати та систематизувати інформацію з різних джерел для впровадження сучасних наукових підходів у практику групової роботи. Окрім цього, здобувач освіти має бути здатним самостійно створювати програми та детальні сценарії психологічних тренінгів, оцінювати фактори й умови, що впливають на ефективність роботи групи, а також цілеспрямовано здобувати знання, необхідні для розвитку творчих і професійних якостей керівника тренінгової групи.

Поняття «тренінг» застосовується для досить широкого кола явищ в навчально-виховному процесі, таких як педагогічні ігри, тренінги умінь, соціальні, організаційні тренінги. Крім того існують тренінг-семінари, іноді в традиційних практичних заняттях викоористовуються окремі елементи, прийоми тренінгової роботи [1].

Психологічні тренінги є важливим інструментом для розвитку особистості, вдосконалення навичок і вирішення психологічних проблем. Їх унікальність полягає в поєднанні активних методів роботи, інтерактивності та конкретної спрямованості. Тренінги, їх ще називають «навчальні ігри» поєднують в собі навчальну й ігрову діяльність, що проходять в умовах моделювання різних ігрових ситуацій. Розширення меж використання цього поняття пов'язано, перш за все, зі збільшенням діапазону цілей, значно ширших порівняно з раніше поставленими цілями. Так, цілями спеціально організованих

тренінгів можуть стати особистісне зростання, навчання новим психологічним технологіям або відпрацювання нових поведінкових патернів.

Тренінги мають характерні особливості, які вирізняють їх серед інших методів практичної психології. До таких рис належать: дотримання ключових принципів групової роботи; спрямованість на психологічну допомогу учасникам у процесі їхнього саморозвитку, причому ця допомога походить не лише, а іноді й переважно не від тренера, а від самих учасників; наявність стабільного складу групи, яка регулярно збирається на заняття; особлива організація простору, так бажано щоб робота проходила у комфортному ізольованому приміщенні, де учасники здебільшого сидять у колі; увага до взаємин між учасниками, що розвиваються й аналізуються у форматі актуального часу; використання активних методів групової взаємодії; рефлексія; створення атмосфери відкритості, свободи спілкування та психологічної безпеки [2, 5].

Будучи формою практичної психологічної роботи, тренінги завжди базуються на певній парадигмі, яка відображає підхід і погляди тренера, що проводить заняття. Можна виділити кілька таких парадигм. Наприклад, тренінг може розглядатися як форма впливу, за допомогою якої через позитивне підкріплення закріплюються необхідні поведінкові моделі, а через негативне – усуваються небажані; як процес тренування, що сприяє розвитку та вдосконаленню навичок ефективної поведінки; або як метод створення умов для саморозкриття учасників і їхнього самостійного пошуку рішень своїх психологічних труднощів [3].

Розглянемо ключові особливості психологічних тренінгів. На відміну від традиційних навчальних методів, тренінги передбачають активну участь усіх учасників. Це не лише теоретичне навчання, а й практична робота через рольові ігри, дискусії, творчі завдання та вправи на розслаблення. Такий підхід дозволяє засвоювати нові знання та навички у процесі взаємодії [3].

Тренінги можуть бути груповими або індивідуальними. Групова форма сприяє розвитку комунікації, створенню атмосфери підтримки та взаєморозуміння. Водночас індивідуальний формат забезпечує максимальну увагу до потреб конкретної особи, дозволяючи глибше опрацьовувати психологічні питання. Кожен тренінг має чітко визначену мету. Це може бути робота з емоційними проблемами, подолання стресу, розвиток лідерських якостей, підвищення мотивації або зміна певних аспектів поведінки. Завдяки цьому учасники отримують результати, які мають практичне значення для їхнього життя [3].

Однією з ключових переваг тренінгів є їх інтерактивний характер. Учасники не лише слухають, а й активно взаємодіють один з одним. Такий формат дозволяє обмінюватися досвідом, отримувати зворотний зв'язок і розвивати важливі соціальні навички, як-от емпатія, активне слухання,

асертивна поведінка та ефективна комунікація. У тренінгах використовуються численні психологічні підходи, адаптовані до потреб учасників. Серед них когнітивно-поведінкова, тілесно орієнтована, нарративна, арт-терапія, психодрама, медитація та інші методики. Ця різноманітність забезпечує ефективність роботи та дозволяє враховувати індивідуальні особливості кожного учасника [3, 6].

Тренінги відрізняються гнучкістю у тривалості. Вони можуть тривати від кількох годин до кількох місяців. Залежно від поставлених завдань, тренінги можуть бути одноразовими або проводитися у вигляді серії занять. Це дає змогу глибше опрацьовувати питання та досягати стійких результатів.

Психологічні тренінги сприяють розвитку ключових аспектів особистості, таких як підвищення самооцінки та впевненості в собі, самоусвідомлення – усвідомлення власних цінностей, переконань і моделей поведінки, виявлення зон для особистісного зростання, збільшення розуміння своїх потреб і бажань, емоційний інтелект, лідерські якості, комунікативні навички – активне слухання, ведення конструктивних переговорів і вирішення конфліктів. Розвиваються такі якості, як довіра, взаєморозуміння, повага до себе і інших, зменшення почуття ізоляції та тривоги. Спостерігається збільшення продуктивності та мотивації до навчання і роботи, удосконалення навичок управління часом і пріоритизації завдань, спільне вирішення задач в команді, групі, колективі. Ці навички є критичними для успішної взаємодії як у професійному, так і в особистісному контекстах [7].

Тренінгові програми орієнтовані на покращення здатності осіб усвідомлювати свої емоції, ефективно їх контролювати та виражати, формувати емоційну стійкість, а також взаємодіяти з іншими людьми на більш високому рівні. Під час тренінгу завдяки груповому процесу у навчанні спостерігається розвиток мотивації та самооцінки, гнучкості у сприйнятті змін та нових обставин, трансформація та інтеграція стратегій подолання складних ситуацій, формування нового досвіду і можливість відразу застосовувати нові знання та навички на практиці, використовую реальні життєві ситуації для навчання. Завдяки застосуванню психологічного тренінгу формуються навички саморефлексії та аналізу власної поведінки, позитивного ставлення, толерантності до невизначеності і фрустрації [3, 4].

Завданням деяких психологічних тренінгів є корекція деструктивних або неефективних патернів поведінки. Це включає роботу з такими проблемами, як страх та бар'єри публічних виступів або агресивна поведінка. Такі тренінги дозволяють замінити шкідливі звички на більш адаптивні, що позитивно впливає на соціальну та професійну інтеграцію особи. Можуть включати вправи для покращення стресостійкості та розвитку самоконтролю. Методики релаксації, дихальні техніки та медитація допомагають знижувати рівень стресу

та покращувати емоційний баланс, що дозволяє учасникам ефективніше справлятися з життєвими труднощами [6].

У навчанні є декілька способів застосування тренінгів. По-перше, тренінги широко використовуються для освоєння практичних навичок, які важко вивчити лише через теорію, наприклад, комунікаційні, лідерські, управлінські, технічні та професійні навички. Тренінги сприяють підвищенню зацікавленості здобувачів освіти завдяки інтерактивним методам, таким як групові обговорення, рольові ігри та дискусії. Це дозволяє учасникам глибше взаємодіяти з навчальним матеріалом, що покращує запам'ятовування і засвоєння знань через моделювання реальних ситуацій. За допомогою моделювання учасники можуть вирішувати проблеми в безпечному навчальному середовищі, здобувати більшого обсягу знань за короткий термін [7].

Через розвиток інтернет-технологій тренінги все частіше проводяться в онлайн-форматі. Це дозволяє учасникам взаємодіяти та виконувати практичні завдання, знаходячись у будь-якій точці світу через відеоконференції чи спеціалізовані онлайн-платформи. Онлайн-тренінги популярні для навчання працівників, магістрів та учнів у різних сферах, таких як корпоративне навчання, підготовка фахівців з освіти, психології, менеджменту. Сучасні тренінги дедалі більше орієнтуються на індивідуальні потреби учасників, дозволяючи адаптувати навчальний процес до рівня знань, інтересів і темпу засвоєння кожного здобувача освіти. Використання мобільних додатків, онлайн-курсів та платформ дає змогу створювати персоналізовані навчальні маршрути, що робить навчання більш ефективним.

Таким чином, застосування психологічного тренінгу є корисним, і позитивно впливає як на особистісний розвиток, так і на комунікативні навички і професійну діяльність, що сприяє ефективній взаємодії внутрішнього світу людини із зовнішнім середовищем.

Список використаних джерел:

1. Білова М.Е. Спецпрактикум з соціально-психологічного тренінгу. [Електронний ресурс]: електрон. метод. рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія». Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І.Мечникова, 2024. 30 с.

URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/fpsr/navchalni_materialy/metodychne_zabezpechenya/053_bakalavr/mr_spetspraktikum_spt.pdf

2.Карпенко Є.В. Основи психотренінгу: навчальний посібник. Дрогобич: Просвіт, 2015. 78 с.

3. Особистісно-професійне зростання: психологічні тренінги: навчально

методичний посібник. За ред. проф. Л.В. Долинської, проф. О.В. Темрук. Київ: Каравела, 2017. 560 с.

4. Пилипенко Н. Методичні основи тренінгової діяльності практичного психолога закладу вищої освіти. *Вісник Національного університету оборони України*, 66(2), 2022. 98–106.

<https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-66-2-98-106>.

5. Синишина В. Особливості використання навчальних тренінгів у професійній підготовці майбутніх психологів. *Збірник наукових праць національної академії державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. № 3(14) 2018. С. 500-510.

6. Терлецька Л. Г. Тілесно-орієнтований тренінг: навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 104 с

7. Тітаренко І. І. Упровадження конфліктологічного тренінгу як способу формування конфліктологічної компетентності майбутніх фахівців з реклами та зв'язків із громадськістю. Том 3 № 74 (2016): *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. Секція: сучасні педагогічні технології. С. 204-208.

ФЕДОСОВ Сергій Никифорович

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ФІЗИКИ В ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ

У період 2022–2024 років в Україні було опубліковано декілька наукових статей, присвячених викладанню фізики та інших дисциплін в умовах війни [1–6]. Дослідники аналізували вплив воєнних дій на освітній процес, адаптацію навчальних програм та впровадження дистанційного навчання.

Сучасна система освіти України зазнала значних змін у зв'язку з початком воєнних дій у 2022 році. Війна не лише вплинула на життя громадян, але й поставила нові виклики перед освітніми закладами, особливо в контексті технічної освіти. Технічні вищі навчальні заклади (ВНЗ), які забезпечують підготовку спеціалістів для наукоємних галузей економіки, зіткнулися з проблемами збереження якості навчання та адаптації до нових умов. Це питання є надзвичайно актуальним, оскільки підготовка кваліфікованих інженерів, фізиків, технологів та інших фахівців є стратегічно важливою для майбутнього відновлення економіки та інфраструктури країни.

Одним з найбільш фундаментальних предметів, що викладаються в технічних ВНЗ, є фізика. Вона є основою для багатьох інженерних і технічних спеціальностей, закладаючи ключові знання і навички, необхідні для професійної діяльності студентів у подальшому. Однак, в умовах війни

інструменти розвитку педагогічної творчості майбутніх вихователів	
НОЗДРОВА Оксана Павлівна Проєктна діяльність як засіб формування професійної компетентності майбутніх вчителів у закладах вищої освіти	103
ПЛАХОТНИК Олена Олександрівна Симптоми емоційного вигорання науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти та рекомендації щодо його подолання	106
РЕТЬМАН Михайло Сергійович Методи аграрної освіти України у воєнний період	108
РУЧКІНА Маріанна Миколаївна Сучасні підходи до експертизи в освіті	111
САВЧЕНКОВА Марія Вікторівна Innovative technologies in education	114
СОЛОВЕЙ Галина Сергіївна Переосмислення легітимності збройного врегулювання конфліктів у бакалаврському курсі з міжнародної безпеки після 24 лютого 2022	117
СПРІДОНОВА Наталія Георгіївна Потенціал використання сучасних інформаційних технологій в системі підготовки молодших бакалаврів технічного профілю	121
ТЕМЧЕНКО Ольга Василівна Управління розвитком інклюзивного середовища в закладі освіти	124
ТУМБРУКАКІ Алла Валеріївна Залучення можливостей штучного інтелекта в процес формування методичної компетентності майбутніх учителів математики	128
УЛЬЯНОВА Тетяна Юріївна Переваги застосування психологічного тренінгу під час підготовки майбутніх психологів	131
ФЕДОСОВ Сергій Никифорович Особливості викладання фізики в технічних університетах під час повномасштабної війни проти України	136
ФОГЕЛЬ Тетяна Миколаївна Cognitive and progmatic aspects of foreign language teaching methods: assessment for learning in the remote classroom	142
ХЛЄБНИКОВА Таліна Миколаївна Фактори впливу на ефективність управління трудовими ресурсами	145
ХМЕЛЮК Альона Василівна Інновації у вищій освіті: роль штучного інтелекту у створенні наукових досліджень	149
ХОЛТОБІНА Олександра Устинівна Формування здорового способу життя у майбутніх вихователів дошкільної освіти	152